

debatt@klassekampen.no

KRONIKK
& DEBATT

Russland i Georgia

GEORGIA
Nils Tore Gjerde

Den 4. juli fortsatte Russland med sin såkalte kryptende okkupasjon inn på georgisk territorium. Nær landsbyen Bershueti i Gori-distriktet flyttet russiske «grensevakter» grensemarkeringen 700 meter inn på georgisk område, en markering som ofte blir supplert med høye gjerder og piggråd. Disse «grensevaktene» kontrollerer «grensen» mellom den «uavhengige» staten Sør-Ossetia og Georgia. At dette skaper frykt og uro i lokalbefolkningen, er ikke vanskelig å forstå. Okkupasjonen førte også til at en lokal bonde, Gia Khodelia, ikke lenger kan dyrke sine åkrer da bolighus og jordbruksland er havnet på hver sin side av «grensen» mellom Sør-Ossetia og Georgia.

Georgia kan vanskelig forsvare seg mot den russiske overmakten, men protesterer og tar opp de russiske over-

grepene i internasjonale fora og overfor vennligsinnede stater. Militært har landet lite å stille opp mot russerne. Dessuten har det ikke blitt løst ett skudd mot russisk territorium fra georgisk side, ei heller under femdagerskriegen mellom Russland og Georgia i august 2008. Så russerne kan ikke skylde på georgiske provokasjoner.

Denne krigen var planlagt i over to og et halvt år, og målet var å terminere georgisk suverenitet over de to utbryterklavene Abkhasia og Sør-Ossetia en gang for alle ved å kaste ut de georgiske troppene og den georgiske sivilbefolkningen. Dessuten ønsket man å stoppe tilnærmingen til EU og NATO og håpet på et pro-russisk regimeskifte i Tbilisi.

Hektar for hektar fortsetter Russland å spise bort georgisk suverenitet, noe som neppe fremmer gode naboforhold eller fred, sikkerhet og samarbeid i Europa.

Nils Tore Gjerde,
Molde
gnt_molde@hotmail.com

Rødt i hønsegården

VELFERDS-
PROFIT
Steinar Nørstebø

«Rødt blir gjerne med å jage reven ut av hønsegården, men det likevel viktig å minne om hvem som slapp reven inn», skriver Jens Ingvald Olsen, Rødts listetopp i Troms, i KK 13. juli. Olsen syns det er viktig å sikre Rødt både eierskap og rene hender i kampen mot profitt i velferden. Grepet er å gi SV ansvaret for privat ekspansjon i barnehagesektoren både nasjonalt og lokalt i Tromsø.

Det er mulig det gagnar Olsens valgkampstrategi å fremstille Rødt som det eneste partiet som kjemper mot velferdsprofittørene uten pletter på en skinnende rustning.

Da er det kjedelig å måtte minne Olsen om at RV i Bergen på slutten av 90 tallet sørget for flertall for OPS bygging av en skole, og rett etter årtusensskiftet sammen med Høyre tok initiativet til et lokalt barnehagefor-

lik som sørget for en massiv utbygging av private barnehager i Norges nest største by. OPS prosjektet gikk SV mot, barnehageforliket stemte SV for.

Det er ikke vanskelig å se at de vedtakene både Olsen og jeg viser til åpent dører for privat velferdsprofitt, med RV/Rødt og SV som medansvarlige.

Jeg er overbevist om at når både RV og SV åpnet for privat velferdsvekst var det i fortvilelse over manglende offentlig satsing, og med dyp skepsis til de private aktørene. At store multinasjonale selskaper etter hvert så mulighetene for kjempeprofitter er en viktig lærdom.

Denne realiteten gjør også en offensiv og samlet kamp mot velferdsprofitten til et avgjørende valgkamplema. Siden SV, Rødt og Sp har klare vedtak for å stoppe velferdsprofittørene, står vel kampen om å vinne et

utydelig Ap? Eller er det like viktig å blankpusse egen profil?

Steinar
Nørstebø,
leder, Bergen
SV

Steinar.
Norstebø@
hkinorge.no

Å rette kua for kullkraftverket

KLIMA
Johan C. Løken

Min kronikk i Klassekampen 21.juni var ment å utfordre. Jeg vil gjerne svare Frans-Jan Parmentier (23.juni) og Christoffer Ringnes Klyve (26. juni) som går sterkt mot min forståelse.

Parmentier har et nytt innlegg 7.juli hvor han anbefaler industriell fangst av CO₂ fra lufta, åpenbart uten å ha fått med seg fotosyntesens store potensiale. Det samme gjelder Dag Seierstads innlegg 8.juli. 5.juli får Morten Landstein utbre seg over to sider med rene dommedagsprofetier.

Jeg mener at hele klimakrisedebatten har et altfor ensidig fokus på utslipp. «Hatet» mot kjøttet har tatt helt av.

Jeg har gjort meg til talsmann for en grunnleggende positiv visjon. Ved en modernisering av landbruken og nyttiggjøring av ny teknologi kan vi skaffe nok mat, redde klimaet og ivareta det biologiske mangfoldet.

Jeg var så heldig at jeg i sin tid fikk avtjene min verneplikt som forsker ved Systemgruppen på Forsvarets Forskningsinstitutt. Jeg ble trent i tverrfaglig systemanalyse. Klimadebatten i Norge lider sterkt under den

svakheten at den ikke springer ut av en helhetlig systemanalyse. Utgangspunktet må være det biologiske karbonkretsløpet, og ikke ideologi.

Helt sentralt i dette er fotosyntesen som foredler karbondioksid fra atmosfæren og sollyset til plantemateriale. Alt plantemateriale – også det mennesker og dyr nyttiggjør seg – vender tilbake til atmosfæren. Om noe av dette er metan, spiller liten rolle i den store sammenhengen. Strømmen av klimagassatomer tilbake til atmosfæren er ikke større enn det antallet karbonatomer plantene tar opp. Denne balansen påvirkes av endringer i biosfærens lager av karbon.

Gjennom en bioøkonomi kan vi både øke matproduksjon i takt med befolkningsøkningen, og vesentlig redusere bruken av fossilt karbon. Dette faller sammen med en mulighet til å redusere klimagassinnholdet i atmosfæren ved å øke biosfærens karbonlager, både som levende planter og som biokull, som er en særdeles lovende mulighet.

I denne sammenhengen blir det røde kjøttet et blindspor. Man retter baker for smed. Eller kua i stedet for kullkraftverket. Det grasbaserte landbruket har et fortrinn ved at det bidrar til økt karboninnhold i

jordsmonnet. Parisavtalen, IPPC og UNEP er svært tydelig på disse mulighetene. Det bør glede venstresideavisens lesere at en landbruksstrategi vil komme de regionene og gruppene til gode som har det største behovet for vekst!

Når det gjelder metanskrekken vil jeg gjenta at når plantene bruker CO₂ fra lufta i fotosyntesen lager de av dette et stort spekter av karbonforbindelser. Disse er mat for dyr og mennesker, og av det de spiser, skilles det ut ulike stoffer. Men: Metanet kommer ikke i tillegg til karbondioksid, men i stedet for. Dyr og mennesker kan ikke slippe ut flere karbonatomer enn de tar inn. Når de slipper ut karbon i form av metan, blir det tilsvarende mindre CO₂.

Metan er ikke en stabil gass i atmosfæren. Den brytes ned, og går over til – nettopp karbondioksid. Det aller meste av det karbonet plantene tok opp som CO₂ fra atmosfæren, er gjennom kanskje vanskelig forståelige prosesser tilbake til CO₂. Det burde være lett forståelig at dette grønne karbonkretsløpet er livsviktig og kan spille en vesentlig større rolle som grunnlaget for en ny bioøkonomi.

Johan C Løken,
tidligere landbruksminister for
Høyre
johanc@johanc.no

Virkelighetsorientere barna?

FREMME-
GJØRING
Kirsten Costain

På ungdomsskolemøtet om valg av videregående retning i fjor høst ble vi foreldre gjentatte ganger oppfordret til å «virkelighetsorientere barna våre». Meningen var å snakke hjemme om fremtidens arbeidsmarked, behov og muligheter opp mot barnets egne ønsker og forestillinger om seg selv og sine evner. Imidlertid er det et grunnleggende spørsmål som presser seg på: Hva slags virkelighet er det vi skal orientere barna om? Samme høsten vant Trump presidentvalget i USA. Mange unge mennesker satt foran Det Hvite Hus og gråt åpenlyst over det som hadde skjedd, angrende på sine forsøk på å gå utenom en gjennomgående korrumpert valgprosess. Dette beviste hvor fremmedgjort store deler av det Amerikanske folket er fra systemene rundt seg, og hvor fremmedgjort styresmakten er fra sine medborgere.

Et dypere problem er den generaliserte fremmedgjøringen som kommer av en vestlig verden som fester sin

lit til et enøyd fokus på effektivisering og produksjon, et perspektiv som i økende grad omfatter folk flest, uansett hvor de bor. Ikke siden den industrielle revolusjonen tok til på fullt har vi vært underlagt et så stort press i så store antall på en så samkjørt måte med utspring i et så monologisk virkelighetsperspektiv som nå.

Dette virkelighetsperspektivet kaller jeg *fabrikkifisering*. Når vi ser på noe som skal produseres, ser vi at dette noe mister mye av sin verdi når det er produsert på samlebåndspremisset. Det blir til en enhet blant mange andre enheter (som i økende grad er viktig å telle; dette er medvirkende til at matte har fått sin maktposisjon i dagens skole). Dette «noe» (eller noen) mister sin individualitet, det unike som skiller den ut fra mengden.

Enten det dreier seg om levende markeds- og produksjonsheter som kuer og høner, luseinfiserte laks, eller om mennesker, som innvandrerefamilier på flukt, eldre på sykehjem eller elever som skal søke videregående skole, fører fabrikkifisering overraskende lett til devaluering og en beslektet aidentifisering med enhe-

tene som produseres. Misbruk og usynliggjøring testes på den manglende verdi som en masseprodusert enhet har i kraft av sin produksjon. Fabrikkifisering av samfunnet er også matet og støttet av en lettvin og til tider kullaktig rasjonalisme, med sitt fokus på metoder, tekniske løsninger og riktige svar på avgrensede oppgaver. De virkelige store spørsmål presser seg på, og det store offeret blir selve meningen med det hele. Meningsbørsen produserer som aldri før, uten at mening i seg selv er lett å oppspore i utfall av de endeløse debatter og diskusjoner som florerer.

I vår globale landsby har vi et akutt behov for å formidle, også gjennom våre skoler og ellers på systemnivå, at barna våre er fremtiden vår, ikke bare fremtidens skattebetalere. Vi har akutt behov for å virkelighetsorientere oss, hvert eneste uerstattelige individ, for å skape et samfunn og en verden det går an å fortsette å leve i. For å oppnå dette må vi stille krav og kritiske spørsmål, også på systemnivå.

Kirsten Costain,
Heggedal
khcv12@gmail.com

Hvem bygde banen i nord?

HISTORIE

Jan H. Steen

Når vi kjører med NRK med Nordlandsbanen i sommer, kan det være viktig for dagens ungdom å høre den tragiske historien om fangene som forsvant under byggingen. Førstelektor Bjørn Westlie har skrevet boka om NSB og slavearbeiderne på Nordlandsbanen som utkom på Spartacus i 2015. Boka er tilegnet de mange tusen sovjetiske krigsfangene som ble ofret da Nordlandsbanen skulle bygges. Med filler og uniformsrester rundt kroppen vaklet utmagrede og forkomne sovjetiske krigsfanger ut av fangeleirene som lå mellom Mo i Rana og Fauske i maidagene i 1945.

En av de første legene som kom til var Dag Fodstad. Raskt gikk det opp for ham hvor ille tilstanden var i fangeleirene. I de spinkle brakkene i Dunderlandsdalen fant han døende fanger i hopetall. 14 mai i 1945 skrev han en rapport som ingen kunne misforstå:

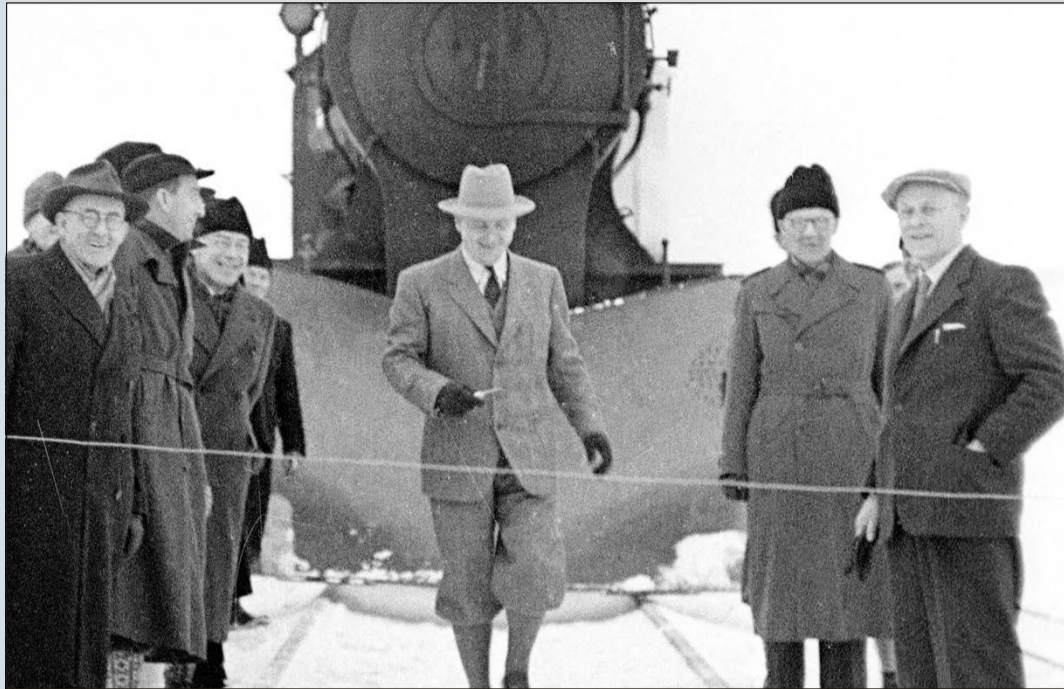
■ *Dunderland*: 477 russere, derav 330 syke, 40 med tuberkulose, mange med ødem, 100 sterkt svekkede kan ikke gå.

■ *Storvollen*: 422 fanger, derav 300 syke, 23 med tuberkulose, ca. 30 døde.

■ *Hjartåsen*: 918 russere, derav 430 syke.

■ *Nabbvollen*: 426 russere, derav 20 friske og arbeidsdyktige. Leiren var meget slett.

Nærmere 100.000 sovjetiske krigsfanger var slaver i Norge under krigen. Rundt 13.000 av dem var med på å bygge Nordlandsbanen for de tyske okkupantene og

ÅPNING MED BISMAK: NSBs styre på første tur med Nordlandsbanen fra Mo i Rana til Lønsdal. At krigsfanger bygde den, snakket de ikke høyt om, skriver forfatteren. **FOTO: TH. SKOTAAM, NTB SCANPIX**

Norges Statsbaner (NSB) på den 14 mil lange strekningen fra Mo i Rana til Fauske.

NSB har gjort sitt ytterste for å glemme det som skjedde under krigsårene på den nå 2 timer og 22 minutter lange jernbanestrekningen fra Mo gjennom den vakre Dunderlandsdalen, over Saltfjellet, i

” Dette falt utenfor den patriotiske rammen som preget krigshistorien i mange år.

den frodige Saltdalen, ut til sjøen ved Rognan og Fauske.

Wermacht og senere Organisation Todt satte i gang bygging av jernbane med krigsfanger en rekke steder i Norge. En rekke jugoslaviske og polske fanger deltok også, men det

store flertallet var sovjetiske.

Umiddelbart etter krigen la NSBs nye generaldirektør Kristian Løken tydelige føringer for hvordan NSBs krigshistorie skulle fortelles. Den 20. juni 1945 holdt han et foredrag i NRK under tittelen «Våre jernbaner i krig og fred», hvor krigsfangenes innsats ikke ble nevnt med et ord.

Stortinget diskuterte NSBs situasjon en rekke ganger i årene etter krigen. Heller ikke fra landets

viktigste talerstol ble det reist noen grunnleggende spørsmål om hva NSB foretok seg under krigen.

I alt var det 140.000 krigsfanger og tvangsarbeidere under krigen. Nærmere 20.000 av dem døde på grunn av sult, kulde, drukning,

mishandling, drap og sykdommer. NSBs omfattende bruk av krigsfanger og bidrag til deportasjonen av jødene i 1942, hører med til NSBs historie. Det inngår i et mønster av fortellinger fra krigsårene som ikke er fortalt. Dette falt utenfor den patriotiske rammen som preget krigshistorien i mange år.

NSB er et kroneksempel på konsekvensene av det samarbeidet som foregikk mellom nordmenn som ikke var NS-ere og okkupantene. I NSBs tilfelle innebar det en grov utnyttelse av slavearbeidere. Bare én av NSBs sentrale ledere ble etterforsket etter krigen for å ha samarbeidet med okkupantene. Hvorfor bare han?

Jan H. Steen,
Borre

hartstee@online.no

Norge er korrupt

KORRUPSJON

Morten Åsli

Vi er det mest korruperte landet i Norden (Transparency International). Det tildeles kontrakter gjennom offentlige anskaffelser for cirka 400 milliarder kroner årlig. Dette er en skikkelig dårlig kombinasjon.

Problemet er Offentleglova. Den gjør det mulig å unnta informasjon fra deg og meg. §13 sier at forretningshemmeligheter kan unntas innsyn. De relevante opplysningene, pris og leveringstider, er hemmelige. Det er helt sinnssykt. Hva er poenget med en slik lov da? I grell kontrast har vårt naboland Finland vedtatt en lov der det er forbudt å unnta opplysninger som pris og leveringstider, ved tildeling av offentlig utlyste kontrakter.

Resultatet her hjemme er at en innkjøper kan tildele kontrakter for et hundretalls millioner, til hvem han måtte ønske. Fordi han vet at vi ikke vil få innsyn til å kunne etterprøve beslutningen, hvis ikke han vil det. Med full velsignelse fra våre folkevalgte. Resultatet blir igjen at Staten sannsynligvis taper milliarder hvert eneste år, og at bedrifter som leverer redelige og realistiske anbud, taper i konkurransen med dem som ønsker å stikke penger under bordet.

Tenk deg at du får karakterer på skolen, der sensor nekter å vise deg begrunnelsen for hvorfor du fikk den karakteren han gav deg. Eller at du plutselig mister jobben, fordi den har blitt gitt til en kompis av sjefen. Norge har som det eneste landet i Norden (sannsynligvis også i verden, kanskje med unntak av Nord-Korea), vedtatt en lov som gjør det ulovlig å fortelle oss hva de bruker pengene våre til. Det er nesten ikke til å tro. Men det er sant. Ting er ikke så gjennomskiktig som vi liker å tro. Det er rett og slett ganske så grumsete. Og det stinker.

Ifølge Einstein er galskap at man fortsetter å gjøre det samme, men forventer et annet resultat. Det vil si at hvis vi fortsetter å holde hemmelig opplysninger som skulle ha vært offentlige, så vil vi fortsette å være det mest korruperte landet i Norden. Årsaken er Offentleglova. Virkningen er korrupsjon. Det er på tide å endre den. Godt valg.

Morten Åsli
konsulent

mortenaasli@gmail.com

Ta av de ideologiske skylappene, Bank

VELFERD

Harald Andersen

I Klassekampen tirsdag 11. juni skriver Helene Bank fra organisasjonen For Velferdsstaten at Virke og Oslo Economics rapport om gevinster ved økt bruk av private aktører i hjemmetjenester mangler rot i virkeligheten. Det er ikke riktig, og dessverre er Banks innlegg tendensiøst og preget av ideologiske skyggelapper.

I innlegget trekkes det frem at innsparingstallet presenteres som gevinster ved å bruke private, selv om beregningen gjelder både for offentlig og privat leverte tjenester. Men dette er ikke motsetninger. Det beregningen viser er forbedringer i

den offentlige finansierte tjenesteproduksjonen gjennom et mangfold av leverandører.

Å åpne opp for private i offentlig tjenesteproduksjon, kan gi sunn konkurranse som igjen gir samfunnet store gevinster. For eksempel kan ideelle og private aktører drive tjenester på tvers av kommunegrensene, og ideelle virksomheter har lenge vært pionerer i omsorgssektoren. Private kan også bringe med seg nye konsepter og ideer fra andre bransjer de bidrar i, og kan i mange tilfeller spesialisere seg mer enn mange norske kommuner vil kunne klare.

Hun fortsetter med å si at rapporten forutsetter innsparing og dermed finner innsparing. Dette er nok en litt for enkel fremstilling av

beregningen. Rapporten sier at dersom private aktører leverer en større andel offentlig finansierte tjenesteproduksjon så kan det bidra til gevinster i form av bedre bruk av ressurser, økt spesialisering og kvalitet på tjenestene, og økt brukertilfredshet.

I et innlegg som gir seg ut for å angripe forutsetningene, overses det fullstendig at beregningene forutsetter nullvekst i både andel befolkning som bruker hjemmetjenester, andel sykehjemsplasser per innbygger og kostnad per bruker av hjemmetjenestene. Ingen hevder å vite nøyaktig hva fremtiden vil bringe om flere private får bidra, men fagligheten i rapportens beskrivelser er høy.

Bank avslutter med å spørre retorisk om velferds-

kronene skal gå til velferd eller privat profitt. En retorikk på linje med «velferdsprofitør», som sier at tjenester levert av private aktører ikke gir velferd.

Dette gir et uriktig bilde av de private tjenesteyterne som leverer gode, effektive tjenester med høy kvalitet til samfunnet vårt hver eneste dag. Målet er ikke å fjerne offentlig egenregi, men at det på flere områder åpnes opp for mangfold og høyere kvalitet. Å slippe private til handler ikke om ideologi, det er en nødvendighet for å opprettholde velferdsstaten slik vi kjenner den. Dette burde en organisasjon som For Velferdsstaten kunne stille seg bak.

Harald Andersen,
politisk direktør i Virke
hja@virke.no